

Jan van Ravenswaaij

TIJD

Roman

Voor Ina, Lotte, Dieuwertje en Jorien

Zeist, 2026

Enige gelijkenis met bestaande personen en/of situaties
berust op louter toeval.

Uitgeverij Valk & Draaij

Eerste druk, juni 2026

Copyright: Jan van Ravenswaaij

Schilderij omslag: Jan van Ravenswaaij

Gedichten: Leo Vroman, Ingmar Heytze

Mijn speciale dank gaat uit naar mijn vrouw voor haar
geduld en naar het bureau **Puur PA**, dat mij met raad en
daad heeft bijgestaan bij de totstandkoming van dit boek.

Tijd is de stroom van gebeurtenissen in het verleden
via het heden naar de toekomst.

Nu

1

EEN KOUDE PLAGERIGE WIND ZWIEPT DE TOUWEN voortdurend tegen de aluminium vlaggenmasten, waarlangs de vijf halfstok gehesen vlaggen van de betrokken landen wapperen.

Het zwarte doek dat over de plaquette is gespannen lijkt zich bij elke felle windvlaag los te willen rukken, alsof het nu eindelijk het verborgene bloot wil geven.

Het is een wonder dat ik hier nu met Carla sta, denkt Mirjam. Wat als Einstein niet ziek was geworden?

Ze knijpt even haar betraande ogen stijf dicht en is weer drie maanden terug in de tijd. Op de begraafplaats. Ze ziet de helblauwe lucht boven het gedolven graf, de kist met bloemen. De mensen die er in een grote kring omheen staan.

Ze heeft voor de zoveelste maal weer die ene knagende gedachte: had ik Frank dan toch moeten waarschuwen? Het stond immers in die brief. Waarom heb ik het toen genegeerd? Afgedaan als onzin van een gek.

In het heden is de minister klaar met zijn speech en loopt langzaam tussen de mensen door naar de plaquette die op een sokkel staat.

‘Hou je taai,’ fluistert Carla, die naast haar staat. Mirjam voelt de stevige druk van haar hand op haar arm.

De minister trekt aan het koord en kan nog net behoeden dat het zwarte doek wegwaait.

Mirjam kijkt naar de in alfabetische volgorde gegraveerde namen op de koperen plaquette. Bij de V ziet ze zijn naam staan. En bij de S de naam van hem.

Haar hart maakt een pijnlijke sprong. Om wie van de twee moet ze het meest rouwen? Ze voelt zich twee keer weduwe, weduwe van haar man en weduwe van een verlangde maar nooit begonnen relatie, een relatie die nu nooit meer mogelijk is.

‘Kijk daar eens!’ sist Carla ineens. Mirjam volgt haar blik.

Verderop, op de achtergrond buiten de kring van mensen, ziet ze tot haar schrik Onno, nonchalant leunend tegen zijn patsverige auto.

Hij draagt een zwart glitterpak en een donkere spiegelende zonnebril. Een artiest lijkt hij, vlak voor zijn opkomst op het podium.

Hoe haalde hij het in zijn hoofd om zoiets aan te trekken bij deze plechtige bijeenkomst, vroeg Mirjam zich af. Een bijeenkomst waarvoor hij nota bene ook niet was uitgenodigd.

Het was haar meteen duidelijk. Hij was hier om te loeren. Naar haar. Het begint steeds meer op stalken te lijken.

Onno die haar studententijd had vergald met zijn dwingende en brutale avances, zijn ongevraagde meningen en zijn dubbelzinnige opmerkingen.

Als de ceremonie voorbij is en zij met Carla richting het gemeentehuis loopt waar in de hal nog een informeel samenzijn met hapje en drankje is georganiseerd, snijdt Onno hen de pas af.

‘Mirjammetje,’ zegt hij. Hij negeert Carla, alsof ze er niet staat. ‘Wat een officieel gedoe hè, wat een poespas allemaal.’

‘Wat doe je hier? Je bent niet uitgenodigd.’

‘Ik dacht, ik kom even kijken hoe het met je gaat. Je ziet er breekbaar uit. Wat jij nodig hebt is een sterke schouder.’ Hij tikt met zijn rechterhand een paar keer uitnodigend op zijn linkerschouder.

‘Alsjeblieft, ga weg Onno! Dit is niet de plek en tijd voor jouw kleffe praatjes. Laat me.’

Terwijl Onno zijn ogen op Mirjam laat rusten, steekt hij quasi-
onschuldig zijn handen in de lucht en zegt: 'Rustig maar. Ik ga al.
Ik kom een andere keer wel even bij je buurten, ik heb hele leuke
foto's van de reünie, die ik je wil laten zien. Kunnen we het ook
even over iets anders hebben, ik krijg nog geld van hem.'

Eerder

2

$$60 \times 365 = 21.900 \times 24 = 525.600 \times 60 = 31.536.000 \times 60 = 1.892.160.000$$

ER BESTAAN MENSEN DIE DE SLAAP LOUTER ALS KOSTBARE tijdverspilling zien en om die reden de nachtelijke uren als een verlengde van de dag beschouwen, als een bonus, een toegift, uren die je vooral niet moet “weg” slapen. Er zitten 24 uur in een dag, 32 als je niet slaapt, redeneren zij krom.

Ik daarentegen omarm de slaap juist als een zeer aangenaam verdovend middel dat nota bene dagelijks gratis verkrijgbaar is.

Jammer genoeg worden er gedurende deze heerlijke fase van totale afwezigheid van de harde werkelijkheid geen medische handelingen verricht.

Bij het ontwaken blijkt alles bij het oude gebleven, de kwaal of de zorgen waarmee je in slaap viel zijn er bij het ontwaken nog steeds.

Ik moet pas tegen de morgen zijn ingedommeld, toen de wind eindelijk was gaan liggen. De hele nacht had een herfststorm gebulderd rondom het huis.

Het klankdecor van een huilende wind in het schoorsteenkanaal, krakende boomtakken en het tumult onder de oude rammelende dakpannen door hevige windstoten hadden mij in een staat van waakzaamheid gebracht, die het mij onmogelijk maakte de slaap te vatten. En dat, verdomme, nu ik juist de slaap zo hard nodig heb.

Toen ik vanmorgen mijn ogen opende, stond de herinnering aan dat fatale weekend direct weer vooraan in mijn gedachten op mij te wachten.

Hoe had het allemaal kunnen gebeuren? Ik had het allemaal zo goed voorbereid, aan alles gedacht. Ik had met het team en de softwareleverancier alle mogelijke worstcasescenario's doorgenomen. De upgrade was een fluitje van een cent. Een nacht doorwerken, een paar keer proefdraaien, dat was alles wat er ons stond te wachten. En dan gebeurt er zoiets raars! Wie had dat ooit kunnen bedenken? Ik, als eindverantwoordelijke van het project, in ieder geval niet! Ik zie nog het ongelovig gezicht voor me van de directeur die maandagochtend toen ik op zijn kantoor tegenover hem zat en hem de catastrofe van het weekend moest verantwoorden.

In dat fatale weekend, nu alweer maanden geleden, verloor ik niet alleen mijn baan, maar erger nog, mijn zelfvertrouwen.

Ik moest proberen het los te laten. Verder gaan, nieuwe plannen maken. Mezelf herpakken. Het werd hoogtijd dat ik mijn leven in de steigers ging zetten. Er was dringend groot onderhoud nodig. Langzamerhand miste ik elke vorm van ambitie.

En nu zie ik mezelf na mijn doorwaakte nacht hier zitten aan tafel voor het raam. Vóór mij ligt de opengeslagen ochtendkrant. Ik staar naar buiten.

Buiten is het woensdag, tenminste, dat zegt de krant. In mijn hoofd glijden de laatste tijd de dagen in een verlamdende sleur naam- en datumloos langs mij heen.

De bomen in het bos aan de overkant zijn nu helemaal kaal. De wind heeft de kruinen vannacht hardhandig gekamd. De laatste bladeren zijn gevallen. Rondom de natte zwarte stammen ligt een dik bladertapijt in gele en roodbruine tinten.

De aanblik van het ingetreden herfsttafereel stemt mij weemoedig, maar tegelijkertijd vlamt er in mijn borst een sterk gevoel van een verlangen op.

Een verlangen waarnaar? Als ik dat eens wist! Verandering? Nu, zonder baan, heb ik eindelijk de tijd en kans om iets te veranderen, maar wat wil ik dan veranderen? Alles dreigt alleen maar een gapende leegte te worden. Ik besta nog wel, maar veelal vul ik mijn dagen met niets, eigenlijk ben ik niemand meer.

Een aanzwellend grommend geluid wekt me uit mijn sombere gedachten. Een bladblazersensemble van vier personen, gehuld in oranje hesjes, trekt op straat als een dweilorkest, omringd door wolken van bladeren, aan het raam voorbij.

Met hun blaasinstrument op de rug wapperen ze met zwarte blaaspijpen bladeren naar de gootzijde van de weg. Achter hen rijdt stapvoets een tractor met zwaailicht met daarachter een hoge dichte wagen. Een dikke geribbelde slang beweegt zich zwabberend boven de goot en zuigt de littekens op van de nu definitief ingetreden herfst.

Ik zucht.

3

TOEN IK LATER OP DIE DAG OP DE HOEK VAN EEN GROOT warenhuis mijn hoofd om de hoek stak, striemde een koude regen in mijn gezicht.

In een opwelling had ik de trein naar de stad genomen. Ik wilde drukte om me heen, mensen zien, vooral jonge mensen. Had het iets te maken met dat onbekend verlangen?

De regen voelde gemeen koud aan, sliertjes water liepen in mijn nek. Ik huiverde en merkte dat ik ontzettend nodig moest. Ik snelde naar de ingang van het warenhuis en vluchtte bij de afdeling cosmetica de roltrappen op naar de derde verdieping.

Een kwartier later verliet ik opgelucht het warenhuis en vervolgde mijn wandeling richting centrum. De regen was inmiddels opgehouden. In de opengescheurde loodgrijze lucht verscheen de zon.

Om mij heen rook ik de geur van wiet en hoorde ik flarden van Engelse, Duitse en Italiaanse conversaties. De stad mocht zich de laatste tijd verheugen in een toenemende belangstelling van buitenlandse toeristen. Ook het aantal buitenlandse studenten groeide.

De altijd herkenbare toeristen: slenterend met rugtas met flesje water, een stadsplan in de hand, omhoog wijzende armen naar

pittoreske gevels, het uitgebreid lezen van de informatieborden over de geschiedenis van de stad.

Om mijn “zomaar wandeling” een doelgerichtheid te geven (ik wilde er vooral niet uitzien als een man zonder werk, daarom droeg ik ook mijn werktas, een bruinleren schoudertas), zette ik mijn wandelpassen om in ferme stappen. Zo leek het, hoopte ik, alsof ik op weg was naar mijn werk of een belangrijke afspraak. Nee, men moest vooral niet denken dat ik was uitgerangeerd, een nutteloze in de maatschappij was geworden.

Om mijn geveinsde doelgerichtheid nog wat meer inhoud te geven, bleef ik stilstaan, nam mijn mobiel uit mijn jaszak, tikte zogenaamd een nummer in en klemde het toestel tussen mijn rechteroor en schouder en acteerde een gesprek. Intussen pakte ik uit mijn schoudertas mijn notitieboekje, bladerde er wat in.

Inmiddels was het weer flink gaan regenen. Ik beëindigde mijn loos telefoongesprek en stopte het notitieboekje in de binnenzak van mijn jas.

Wat nu, dacht ik. Koffie! Een kop koffie, daar ben ik aan toe.

4

TIEN MINUTEN LATER, IN EEN BOCHT VAN DE GRACHT, vluchtte ik een grand café binnen. Toen ik de deur achter me sloot, voelde ik pas hoe doorweekt ik inmiddels was.

Een geur van verse koffie en versgebakken brood prikkelde mijn neus. Ik hing mijn jas in de garderobe en nam het notitieboekje uit de binnenzak. Het voelde vochtig aan.

In de toiletruimte veegde ik met papieren tissues mijn gezicht droog voor de spiegel en bestudeerde daarna van dichtbij mijn spiegelbeeld. Ik zag een vermoeid gezicht. De littekens van acne op beide wangen leken heftiger in het strijklicht.

Een oude kop, nu al! Met een steek in mijn maagstreek dacht ik ineens weer aan dat fatale weekend. De pijnlijke herinnering eraan veranderde direct mijn gelaatstrekken. Verschrikte ogen, in holle oogkassen met daaronder blauwe wallen, keken mij nu vanuit de spiegel wanhopig aan. Mijn mond hing halfopen van vertwijfeling.

Ik voelde me weer net zo machteloos als toen dat weekend. Als een voetbaltrainer die machteloos toekijkt vanaf de zijlijn en in de allerlaatste minuut van de wedstrijd moet aanschouwen hoe zijn team schlemielig door het maken van een eigen goal het kampioenschap verspeelt.

Hoe had het kunnen gebeuren? Hoe kon ik daar nou verantwoordelijk voor zijn? Een zonnestorm! De directeur dacht daar anders over. Vond het een slechte smoes.

Even later nam ik plaats aan een tafel bij het raam met uitzicht over de gracht. De ruit hilde dikke tranen, het was nog harder gaan regenen.

Ik liet mijn blik glijden door de ruimte. Het was erg druk. Lunchtijd. Alle tafels waren bezet, de meesten waren ouderen, veelal stellen.

Nu ik onlangs de leeftijd van zestig heb bereikt, heb ik de gewoonte om de leeftijd van mensen om me heen in te schatten. Veelal schat ik ze jonger dan mijzelf. Het gevoel bekruipt me dan dat ik in hun ogen het verwijt meen te lezen: 'Ja, ouwe zak, kijk maar eens goed! Wordt het niet onderhand tijd dat je plaats gaat maken?' Ik behoorde onderhand tot die groep ouderen die, als ik de alarmerende krantenberichten daarover moet geloven, de grote tekorten in de gezondheidszorg veroorzaakt.

Ouderdom, volksziekte nummer één. Een van de vele bijwerkingen van ouderdom: het lezen van rouwadvertenties. Lees ik in de advertentie dat de ongelukkige jonger was dan ik dan moet ik mezelf met gène bekennen dat het me tevreden stemt. Die heb ik in ieder geval overleefd, denk ik dan stiekem. Het drukkend besef van je eigen eindigheid is even weggenomen.

Ik sloeg mijn notitieboekje open, bladerde naar mijn laatste notitie, een rekensom, die ik gisteravond had gemaakt. Ik had het niet kunnen laten. Noem het dwaze verliefdheid van een poëtische wiskundige op getallen. Rare, dwaze rekensommen trekken mij nu eenmaal erg aan. Vooral de uitkomst van zo'n berekening blijkt vaak verbijsterend bizar.

Zo rekende ik eens uit hoeveel jaar het mij zou kosten om tot een miljoen te tellen. Ik kwam op plusminus 12 dagen. Dus in minder dan twee weken zou ik zonder te slapen en te eten tot een miljoen kunnen tellen. Dan zou ik wel moeten tellen in staffels van 100 en die dan turven, anders worden de getallen te groot om uit te spreken en dat zou ook te veel tijd kosten.

Vooruit, dacht ik toen nieuwsgierig, hoeveel tijd zal het mij kosten als ik tot een miljard zou willen tellen? 32 jaar! Als ik direct na mijn geboorte zou beginnen zou ik ergens in mijn vroege jaren dertig het miljard bereiken. Een vaste opdracht, zonder er iets bij, die je volledig dag en nacht vanaf je geboorte bezig zal houden, ervan uitgaande dat je als baby al zou kunnen tellen. Van Gogh had het net kunnen redden, hij werd 37 jaar. Maar dan was hij nooit aan schilderen toegekomen. Geen zonnebloemen, geen aardappeleters.

En een biljoen seconden? Een biljoen seconden komt neer op 3100 jaar! Dat redt een mens dus niet!

Zulke uitkomsten kunnen mij geruststellen of juist ernstig verontrusten, zoals bijvoorbeeld de uitkomst die ik gisteravond noteerde in mijn notitieboekje:

1.892.160.000

Onvoorstelbaar dat ik er in mijn leven inmiddels al zoveel seconden op heb zitten. En dan heb ik nog niet het verblijf in mijn moeders buik meegerekend en de seconden die er inmiddels alweer zijn bijgekomen sinds gisteravond. En hoeveel heb ik er nog tegoed?

De uitkomst van mijn berekening doet mij intens beseffen hoe tijd ons leven eigenlijk beheerst, ons op de hielen zit. Maar niet iedereen heeft zo'n manisch benul van tijd.

Ik keek een paar maal peinzend om me heen en toen weer naar het volgende lege blad van mijn notitieboekje en wachtte een poosje af. Maar de in mijn hoofd opgeslagen ideeën wilden zich niet blootgeven. Ergens in het grijze gebied van mijn hersenen waren ze, net als die databestanden in het fatale weekend, naar een onbereikbaar mistig oord verdwenen. Ik sloot het notitieboekje.

Plotseling tikte een natte hand met een zwarte zegelring een paar maal venijnig tegen het vensterglas ter hoogte van mijn tafel. Voor het betraande raam ontwaarde ik een zwarte paraplu met daaronder, half verscholen, een fors figuur. Toen ging de paraplu langzaam omhoog en kwam er onder de druipende rand een pafferig en opgeblazen gezicht tevoorschijn.

Ik schrok. Ik herkende hem meteen. Geen twijfel mogelijk. Onno Quaadbij. Nog steeds die arrogante blik. Ook dat nog! Hou ouder ik word hoe meer ik erin geloof dat eenieder van ons een naam draagt die hij verdient. Voor mezelf gaat het in ieder geval op. 'Straks' als achternaam. Het klopt. Ik heb de neiging om alles als het maar even kan uit te stellen.

Onno Quaadbij! Dat kan er vandaag ook nog wel bij. Hij heeft me zeker ergens zien lopen en moet me toen hebben gevolgd. Er was geen ontkomen meer mogelijk.

Waarom toch zijn ontmoetingen als deze niet te voorkomen en vurig gewenste ontmoetingen zo moeilijk te arrangeren?

Ik keek naar zijn brede mond met dikke vlezige lippen die dicht bij de ruit playbackte: 'Blijf daar, ik kom eraan.'

Een half opgebrande filtersigaret bungelde in zijn linker mondhoek ritmisch mee met de geluidloze woorden.

‘WAT IS HET EEN KLOTE WEER!’ KLAAGT ONNO ALS HIJ LATER bij mijn tafeltje staat en zijn paraplu een paar maal uitvoerig in- en uitklapt. Op de houten plankenvloer vormt zich voor zijn voeten een plas regenwater.

Op zijn rechterdij, onder de stof van zijn doorweekte broek, tekenen zich de contouren af van een telefoon. Zo te zien niet de contouren van een gangbaar mobieltje. Mijn Nokia is veel kleiner. Zo’n dure BlackBerry? Vast wel! Nog altijd gek op dure gadgets, net als toen. Liep toen al rond met van die peperdure horloges om zijn pols, die patser.

‘Zulk weer hoort nu eenmaal bij de herfst,’ verklaar ik overbodig. Wat moest ik anders zeggen? Het ontbrak mij aan lust om hem enthousiast te begroeten. Ik was te moe voor toneelspel.

Terwijl Onno zijn uitgeklapte paraplu omgekeerd naast zich neerzet zegt hij:

‘Ideaal weer om een erfenis te verdelen. Dat zei mijn ouweheer altijd met zulk weer.’ Hij trekt zijn jas uit, zet mijn tas van de stoel op de grond en gaat tegenover me zitten.

Zichzelf ongevraagd uitnodigen, echt iets voor hem. En zelfs een begroeting kan er niet van af. De directheid, die hem blijkbaar net

als vroeger nog steeds eigen is, kwam nu ook weer onsympathiek over.

‘Ook goeiemiddag,’ zeg ik met de nadruk op ook.

Een moment overweeg ik hem een hand te geven, al was het maar om hem een goed voorbeeld te geven hoe een begroeting er na zoveel jaren normaal gesproken uitziet.

Maar ik zie ervan af. Niet alleen om het feit dat ik mij bij het schudden van een hand altijd afvraag waar die hand zich heeft opgehouden, maar vooral om de reputatie die Onno vroeger genoot als stevige handenschudder en misschien nu nog.

Hij was vroeger als ambtenaar werkzaam aan de balie op het stadhuis van een klein stadje. Afdeling burgerzaken. Waarom hij die baan toen kreeg is me nog steeds een raadsel.

Onno bezat geen beschaafde verbale lenigheid of empathisch vermogen, laat staan de gewenste dienstverlenende instelling. Had zijn rijke vader zijn invloed laten gelden? Zijn vader was een vriendje van de burgemeester. De rotaryclub.

Waarschijnlijk compenseerde Onno die gebreken met een buitensporig ferme handdruk waarmee hij de klanten aan zijn balie begroette. Tijdens zijn intimiderende handdruk, die hij zo lang mogelijk, extra hard knijpend aanhield, keek hij intussen de ongelukkige tegenover hem strak in de ogen om te bespeuren of daar tekenen van pijn waren te ontdekken.

Over zijn handdruk deed toen algauw een grappig verhaal de ronde in het stadje. Men wist meteen wie het waren geweest die onlangs op het stadhuis een afspraak met hem hadden gehad.

Na hun ontmoeting liepen zij weken met een arm in een mitella rond. Maar dat was lang geleden. Of zijn handdruk nu nog zo was?

‘Ja, jij ook goeiemiddag,’ zegt Onno luchtig alsof hij mijn snerende ondertoon van daarnet niet had opgemerkt.